

O. V. Mel'nyk

**MODERN UKRAINE AND POLAND AS A MODEL
FOR RESEARCH MYTHOLOGICAL IDEOLOGY (2014–2016),
OR «HISTORIC CISTERN» IN RELATIONS
UKRAINE AND POLAND**

Odesa National Polytechnic University,
Shevchenko Avenue, 1, Odesa, 65044, Ukraine

Mel'nyk Oleh Vitaliyovych, PhD in History, Associate Professor, Assistant Professor of the Department of History and Ethnography of Ukraine, e-mail: oleg_trac@ukr.net

ABSTRACT

In this work examines the impact of Ukrainian mythological representations that were formed during the history of relations between Ukrainians and Polish. And the use of established myths on contemporary Ukrainian-Polish relations in the perception of a wide audience of supporters and opponents. Also serves typical stages and changes in the distribution of negative images on Ukrainian Polish society in the years 2013–2016 during the Ukraine-Russian War (ATO).

The author introduces the scientific revolution characteristic of modern ideological anti-Ukrainian publications «historical kopanka» — the process of using biased researcher unverified historical materials to create a negative image on Ukrainian historical stereotypes of the past.

The process of formation and ideological coloration modern wave of negative charges in Ukrainian «Volyn'ska tragedy,» based on the fundamental ideological problems of anti-Ukrainian propaganda of the Russian federation, based on both the Soviet and the Polish myths about Ukraine and Ukrainians.

It gives the basic examples of the solution of the situation and development of the Ukrainian-Polish historical dialogue, based on open archives KGB Ukrainian historical sources and historical analysis. It gives the examples of Ukraine-Poland cooperation with the Institute of National Remembrance.

Key words: *mythology; ideological stereotypes; Ukrainian-Polish relations; «the historical kopanka» (Cisterna).*

Актуальність теми дослідження полягає в необхідності визначення основних протиріч міждержавних відносин в плані як історичному, так і суспільно-психологічному, коли міфологеми двосторонніх відносин використовуються в сучасних історичних та популярно-періодичних виданнях обох країн для

створення образу ворога і дегуманізації союзника в сучасних умовах.

Для двосторонніх відносин як правило важливі такі пріоритети як довіра, консолідація, міжнаціональні взаємини та приналежність обох країн до єдиного визначення системи права.

Мета статті полягає в дослідженні застосування міфологем у сучасних україно-польських відносинах та їх впливу на міждержавні стосунки.

В ситуації напружених стосунків між країнами ЄС та РФ, Україною та РФ на перший план виступають питання довіри між країнами, що знаходяться на кордоні з РФ. І основне завдання сучасної гібридної війни та інформаційної політики Кремля полягає в застосуванні як міфологем історичних створених в історичній перспективі польсько-українських взаємин від XVI до XX століття, так і міфологем, створених партійно-комуністичною ідеологією, які застосовуються для впливу на посткомуністичному просторі. Тому визначимо цей процес як застосування «історичних копанок». Від слова «копанка» — незаконна приватна шахта, де працюють невідомі працівники.

Саме «історичні копанки», якими займаються заангажовані історики, журналісти та політичні діячі обох країн, можуть суттєво вплинути на двосторонні відносини і відіграти негативну роль в консолідації антипутінського пакту.

Проголошення В. Жириновським під час війни між Україною та РФ плану щодо розділу України між навколишніми державами фактично є суттєвим поштовхом для крайніх реваншистських сил і до активізації «копачів історії» [1].

Створення неприємного образу українців на Заході проходило у кілька етапів. Першим можна вважати появу фейкових закликів «лайків» про «розпятих хлопчиків та безчестива бандерівців на майдані». Однак коли ці міфі були спростовані, відбувся перехід до посилення «технічно обґрунтованих фейків» щодо збиття «Боїнга» та застосування забороненої зброї українськими військовими. Останній етап можна пов'язати з використанням міфологем минувшини та посиленням звинувачень українців в етнічних чистках євреїв та поляків.

Найбільш впливові міфологеми минувшини щодо кривавих козаків, гайдамаків та бандерівців, що залишились у поль-

антипольський наступ», який нібито мав відбутися одночасно мало не по всій території Волині» [5].

Адам Бальцер наголошує, що у «Волині» нема якихось грандіозних перекручувань історичного минулого, утім після перегляду фільму, глядач матиме викривлений образ того, що відбулося в 1943-му. «Подивившись «Волинь», пересічний польський глядач матиме враження, що українці, за невеликими винятками, — це натовп диких людей. Тобто він посилить старий польський стереотип українця-різуна і гайдамаки. У фільмі українці представлені як німецькі та радянські колаборанти. Тим часом тема польської колаборації, яка також була, представлена епізодичною роллю одного поліцає, який намагається переконати інших поляків вступати в німецьку поліцію, та ніхто на це не погоджується. А це історична неправда» [4].

Павел Смоленський, публіцист видання *Gazeta Wyborcza*, стверджує, що фільм «Волинь» — це яскрава ілюстрація польських уявлень про минуле, а також старих стереотипів українця. Тому перегляд фільму дає багатий матеріал для роздумів про те, як ці стереотипи долати. Водночас Петро Тима, історик та голова Об'єднання українців у Польщі, вважає фільм Смаржовського згустком негативних стереотипних уявлень про польсько-українське минуле [4].

За твердженням В. В'ятровича, «Тема Волинської трагедії 1943 року періодично спалахує, породжуючи напругу у стосунках України та Польщі... Польська сторона очікує від України офіційного визнання не лише героїчних сторінок діяльності ОУН та УПА, але й засудження їхніх злочинів. Українська офіційна позиція — злочини українців та поляків на Західній Україні були взаємними. Тим часом російська пропаганда знову прагне використати цей конфлікт між Україною та її ключовим адвокатом на Заході»... «Я часто чую від польських політиків і колег, що те, як оцінювати події на Волині, є внутрішньою справою Польщі, а до теперішньої України не має негативного стосунку. Однак я впевнений, що має. У даному разі, як і в 40-ві роки, виграє третя сторона — Росія, яка зацікавлена у загостренні польсько-українських стосунків. Врешті недавні події у Перемишлі, де молодики, що стояли із транспарантами про «геноцид», напали на церковну ходу українців, — яскраве свідчення того, як політизація теми минулого конфлікту провокує нові [6].

Для боротьби з намаганнями певних «історичних копачів» і «політичних провокаторів» застосовується — на жаль не в повному обсязі — елемент історичного діалогу між професійними істориками обох країн з визначенням колом історичних документів. А не ідеологічних штампів минувшини.

Позиція українських істориків-дослідників чітко сформульована В. В'ятровичем під час українських історичних розвідок, що це була чергова польсько-українська війна. А вихід його чергової монографії «За лаштунками «Волині-43». Невідома польсько-українська війна» у 2016 році слугує подальшому діалогу в українсько-польських відносинах. «Війну між поляками і українцями у 1942–1947 роках автор розкриває завдяки невідомим раніше документам української та польської підпільних армій, звітам німецької окупаційної влади та радянських партизан. В основі дослідження — свідчення безпосередніх учасників подій, документи українського та польського підпілля, Армії Крайової та УПА. Автор пропонує поглянути на події 1943 року на Волині в контексті історії двох народів до, під час та після Другої світової війни» [7].

У пострадянський період у відносинах між Україною та Польщею намітився значний компроміс у ставленні до питань міжетнічних чисток, цю проблему як правило не розглядали чи намагались залишити її поза увагою міждержавних стосунків. Однак посилення діяльності «копачів історичної правди», значно заангажованих пропагандистів, можна лише співвідносити з намаганнями Росії розмити стихійно функціонуючий союз між Україною, Литвою, Латвією, Естонією, Румунією та Польщею. Тим більш, що витрати на пропаганду РФ значно посилено через мережу телевізійних каналів та систему «консервів» (проплачених агентів).

Іншим чинником виступають маргінальні політики у невеличких ультраправих партіях, в гаслах яких фігурують заклики до міжетнічних розборок. Важливим внеском польсько-українського діалогу повинні стати групи з дослідження проблем, а не їх створенням.

В таких умовах призупинення конфліктних гасел та фейкових дій (спалення прапорів, стихійні побиття у супермаркетах та інше), як правило підготовані агентами впливу, необхідним і вкрай ефективним має стати узгодження позицій та профе-

сійна робота між українськими і польськими істориками, заснована не на «фейкових новинах копанок минулого», а на історичних документах та свідченнях очевидців — зафіксованих та перевірених.

Література та джерела

1. Жириновский предложил Польше, Венгрии и Румынии поделить Украину [Электронный ресурс] // lb.ua: электронный журнал. — 2014. — 24 марта. — Режим доступа: http://lb.ua/news/2014/03/24/260489_rossiya_predlozhila_polshe_vengrii.html, свободный. — Загл. с экрана. — Дата обращения: 23.10.2016.
2. Руда О. Українське козацтво та польсько-козацькі відносини у працях польських істориків Львова кінця XIX — початку XX ст. [Електронний ресурс] / О. Руда // www.medievist.org.ua. — 2013. — 20 вересня. — Режим доступу: http://www.medievist.org.ua/2013/09/blog-post_20.html вільний. — Загол. з екрана. — Дата звернення: 21.10.2016.
3. Грушевський М. Ілюстрована історія України / Михайло Грушевський. — К.: Веселка, 1990. — С. 170–187, 201–214, 239–295; Грушевський М. Історія української козащини. Т. I. До року 1625 / Михайло Грушевський // Вітчизна. — К., 1989. — № 1–12; Грушевський М. Очерк истории украинского народа / Михаил Грушевский. — К.: Лыбидь, 1990. — С. 152–177.
4. Савицький Ю. Фільм «Волинь» — якісна ілюстрація негативних польських стереотипів українця — експерти [Електронний ресурс] / Ю. Савицький // Радіо Свобода : медіа-ресурс. — 2016. — 8 жовтня. — Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/a/28038746.html>, вільний. — Загол. з екрана. — Дата звернення: 27.10.2016.
5. В'ятрович В. Трагедія і спекуляції. Що саме сталося 11 липня 1943 року на Волині? [Електронний ресурс] / В. В'ятрович // Українська правда. Історична правда. — 2013. — 14 червня. — Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/06/14/126099/>, вільний. — Загол. з екрана. — Дата звернення: 21.10.2016.
6. Скороход О. Волинська трагедія 1943. Український погляд: етнічна чистка чи польсько-українська війна? [Електронний ресурс] / Скороход О. // Цензор. NET. Матеріали по темі: Волинська трагедія. — 2016. — 6 липня. — Режим доступу: http://censor.net.ua/resonance/396030/volinska_tragedya1943_ukranskiyi_poglyad_etchna_chistka_chi_polskoukranska_vyina, вільний. — Загол. з екрана. — Дата звернення: 27.10.2016.
7. В. В'ятрович презентує книгу про Волинь 1943 року [Електронний ресурс] // ГАЗЕТА. UA. Новини. Історія. — 2016. — 10 жовтня. — Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/history/_vyatrovich-presentuye-knigu-pro-volin-1943-roku/727903, вільний. — Загол. з екрана. — Дата звернення: 12.11.2016.

REFERENCES

1. LB. UA (2014) *Zhirinovskij predlozhit Pol'she, Vengrii i Rumynii podelit' Ukrainu — Zhirinovskiy suggested that Poland, Hungary and Romania to divide Ukraine*. [Online] 24 March 2014. Available from: http://lb.ua/news/2014/03/24/260489_rossiya_predlozhila_polshe_vengrii.html. [Accessed: 23/10/2016]. (In Russian).
2. RUDA, O. (2013) *Ukrayins'ke kozatstvo ta pol's'ko-kozats'ki vidnosyny u pratsyakh pol's'kykh istorykiv L'vova kintsya KhIKh-pochatku XX st.* www.medievist.org.ua [Online] 20 September 2013. Available from: http://www.medievist.org.ua/2013/09/blog-post_20.html. [Accessed: 21/10/2016]. (In Ukrainian).
3. HRUSHEVS'KYY, M. (1990) *Ilyustrovana istoriya Ukrayiny — Pictorial History of Ukraine*. Kyiv: Veselka. pp.170–187, 201–214, 239–295. (In Ukrainian); HRUSHEVS'KYY, M. (1989) *Istoriya ukrayins'koyi kozachchyny — History of Ukrainian Cossacks*. V. I. By the year 1625. In: *Vitchyzna*. No. 1–12. (In Ukrainian); GRUSHEVSKIY, M. (1990) *Ocherk istorii ukrainskogo naroda — Essay history Ukrainian people*. Kyiv: Lubyd'. p. 152–177. (In Russian).
4. SAVYTS'KYY, Yu. (2016) *Fil'm «Volyn'» — yakisna ilyustratsiya nehatyvnykh pol's'kykh stereotypiv ukrayintsya — eksperty — Film «Volyn'» — high quality illustration negative stereotypes Polish Ukrainian — experts*. *Radio Svoboda* [Online] 08 October. Available from: <http://www.radiosvoboda.org/a/28038746.html>. [Accessed: 27/10/2016]. (In Ukrainian).
5. V'YATROVYCH, V. (2013) *Trahediya i spekulyatsiyi. Shcho same stalosya 11 lypnya 1943 roku na Volyni? — Tragedy and speculation. What exactly happened July 11, 1943 in Volyn? Ukrayins'ka pravda. Istorychna Pravda — Ukrainian Pravda. The historical truth* [Online] 14 June 2013. Available from: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/06/14/126099/>. [Accessed: 21/10/2016]. (In Ukrainian).
6. SKOROKHOD, O. (2016) *Volyns'ka trahediya -1943. Ukrayins'kyi pohlyad: etnichna chystka chy pol's'ko-ukrayins'ka viyna? — Volyn tragedy -1943. Ukrainian opinion, ethnic cleansing or the Polish-Ukrainian war? «Tsenzor. NET»*. 6 July 2013. Available from: http://censor.net.ua/resonance/396030/volinska_tragedya1943_ukranskiyi_poglyad_etchna_chistka_chi_polskoukranska_vyina. [Accessed: 27/10/2016]. (In Ukrainian).
7. HAZETA. UA. (2016) *V. Vyatrovych prezentuye knyhu pro Volyn' 1943 roku — V. Vyatrovych presents book on Volyn 1943. 10 October 2016*. Available from: http://gazeta.ua/articles/history/_vyatrovich-presentuye-knigu-pro-volin-1943-roku/727903. [Accessed: 12/11/2016]. (In Ukrainian).

Надійшла до редакції 4 грудня 2016 р.